

NESVRSTAVANJE DANAS

1. Pokret nesvrstanosti ima društveno-političke i ekonomske korene u dubokim promenama u svetu do kojih je došlo u toku II. svetskog rata i, naročito, posle njega.

Nesvrstane zemlje predstavile su se još pre 15 godina kao značajan međunarodni faktor mira, kada su sa Beogradske konferencije šefova država i vlada postavile zahtev velikim silama da rešavaju sporove za zelenim stolom, tj. miroljubivim sredstvima a ne konfrontacijom sa pozicija blokova.

Već tada su formulisani osnovni pravci akcije sa pozicija nesvrstavanja: osloboditi narode sveta koji su još uvek u kolonijalnom ropstvu i pomoći im u njihovoj borbi za slobodu i nezavisnost na osnovu prava na samoupravljanje; stvoriti uslove za nezavisnost, teritorijalni integritet i bezbednost i suverenitet svih naroda, uključujući i njihovo pravo na samostalan društveno-politički i ekonomski razvoj; obezbediti brži razvoj zemalja u razvoju. Naravno, rešavanje tih zadataka odvijalo se postepeno, zavisno od više faktora, a pre svega od snage antiimperijalističke revolucije naroda, od materijalne osnove pokreta nesvrstavanja; od idejno-političke jasnoće njegovog antiimperijalističkog kursa, i od sposobnosti pokreta da aktivno učestvuje u svim međunarodnim događajima odlučujućim po mir, bezbednost i razvoj u svetu; od opšteg odnosa snaga u svetu, a posebno od dalje afirmacije socijalizma kao svetskog sistema; od rastuće međuzavisnosti sveta i od društveno-ekonomskih i drugih uslova za funkcionisanje te međuzavisnosti, u interesu slobode svakog naroda i međusobnog povezivanja na osnovu zajedničkih interesa. Toj politici su se suprotstavljale i najčešće se još i sada suprotstavljaju snage koje se bore za održavanje privilegovanih pozicija razvijenih zemalja koje im pruža postojeći svetski sistem.

Pod uticajem rastuće međuzavisnosti u svetu, a i pod pritiskom akcije nesvrstanih zemalja i pobeđa antikolonijalnih i narodno-oslobodilačkih pokreta, počeli su postepeno da se menjaju odnosi i u okviru postojećih vojnopolitičkih blokova. Akcije nesvrstanih zemalja dobijaju podršku i od nekih članica postojećih vojnih blokova. Sve to zahvaljujući činjenici što se pokret nesvrstavanja bori za univerzalne ciljeve i otvoren je za saradnju sa svima koji su spremni da sarađuju na osnovu ravnopravnosti.

2. Nesvrstanih zemalja ima sve više. Dok je na Beogradskoj konferenciji (1961) učestvovalo 25 država članica, na IV Konferenciji na vrhu u Alžiru (1973) njihov broj je iznosio 75, a na ministarskoj konferenciji u Limi, avgusta 1975. godine 82. Istovremeno, pokret nesvrstavanja prevazišao je i određene slabosti sopstvenog razvoja, koje su se povremeno očitovale bilo u tendencijama sektaškog radikalizma, bilo u pojavama povremenog kolebanja. Ali on je uspešno odolio i svim nasrtajima i pokušajima diverzija sa strane.

Pokazalo se da valjanost kriterijuma koje mora da ispunjava svaka zemlja, da bi imala status nesvrstane zemlje, nije ni u vreme detanta izgubila na težini. Kako i da izgubi, kada je detant u stvari integralni deo politike nesvrstavanja? Nesvrstane zemlje zalažu se za univerzalno smanjenje zategnutosti i za miroljubivo rešavanje svih sporova, a ne samo onih između velikih sila. One vode organizovanu akciju za eliminisanje uzroka konflikata, ratova, konfrontacije i zategnutosti, a za širenje prostora za miroljubivu saradnju među narodima, za akciju snaga mira, slobode i napretka. One se ne ograničavaju na kritiku preživelog. One se bore za menjanje tih odnosa, zajedno sa svim drugim međunarodnim faktorima. Njihova platforma je dovoljno široka da na njoj mogu da se udružuju i saraduju sve snage koje se bore za samoopredeljenje i slobodu ali je i dovoljno jasno idejno-politički opredeljena da postojeće idejno-političke i druge razlike u pokretu nesvrstanih zemalja ne mogu da razvodne njenu progresivnu koncepciju. Pogotovu ne jer zemalja sa odlučnom socijalističkom orijentacijom ima sve više.

3. Dalja afirmacija pokreta nesvrstavanja zavisi od više faktora. Među najznačajnijima su svakako: realna procena odnosa snaga u savremenom svetu; sagledavanje sopstvene moći, realnost programa i adekvatnost mera za ostvarivanje ciljeva; najšira povezanost i saradnja sa svim demokratskim i progresivnim snagama u svetu i aktivno razvijanje demokratskog dijaloga sa svima radi rešavanja gorućih pitanja nezavisnosti, mira, bezbednosti i razvoja: jačanje solidarnosti i zajedničke akcije, kako sa narodima koji se nađu pod pritiskom izvana tako i sa zemljama koje se sa stanovišta ekonomskog i društvenog razvoja nalaze u posebno teškoj situaciji; jačanje sposobnosti individualne i kolektivne odbrane nesvrstanih i drugih nezavisnih zemalja; za neophodno menjanje i prilagođavanje postojećih društveno-političkih i ekonomskih struktura u korist jačanja uloge radničke klase i svih radnih slojeva i za demokratsko razrešavanje problema vezanih za neminovne društvene preobražaje u pojedinim zemljama i u svetu; organizovani naponi za bolje uzajamno poznavanje; jačanje uloge Ujedinjenih nacija u borbi za mir, bezbednost i razvoj i prilagođavanje svetske organizacije tom zadatku i za suprotstavljanje svim tendencijama da se pitanja od interesa za sve izvlače iz UN i rešavaju u zatvorenim krugovima.

4. Politika detanta opovrgla je proricanja o tobožnjoj suvišnosti politike nesvrstavanja: »Kad su, eto, velike sile same sele za zeleni

sto.« I ne samo to. Može se opravdano tvrditi da će uloga politike nesvrstavanja u narednom periodu biti još značajnija. Jer, nesvrstavanje je najmasovnija snaga i jedan je od značajnih faktora izgradnje mirne i bezbedne budućnosti svakog naroda i međunarodne zajednice kao celine.

U pitanju je sve univerzalnija primena idejno-političkih i društvenih ciljeva nesvrstanosti i menjanja sistema odnosa nastalih u epohi imperijalizma, i odlučna akcija za ostvarenje proklamovanih ciljeva.

U oblasti političkih odnosa: reč je o ostvarivanju nezavisnosti, teritorijalnog integriteta i suvereniteta svake zemlje i njenog prava na nesmetani svestrani razvoj, uključujući razvoj društvenog sistema — naravno, u uslovima kolektivne bezbednosti i borbe za opšte i potpuno razoružanje. Sastavni deo toga koncepta je i otklanjanje svih prepreka prijateljskoj saradnji među narodima i zemljama. Uporedo sa time i razvijanje raznih formi udruživanja, radi unapređenja integracionih procesa u uslovima nezavisnosti i ravnopravnosti i eliminisanja kriza koje imperijalizam i politika sa pozicije sile izazivaju u raznim delovima sveta.

U oblasti ekonomskih odnosa: reč je, pre svega: o preduzimanju mera za uspostavljanje novog međunarodnog ekonomskog sistema formulisanog na VI specijalnom zasedanju Generalne skupštine 1974. godine; o mobilizaciji svih materijalnih i ljudskih izvora u svakoj zemlji posebno radi brže promene privredne strukture koja će se zasnivati na racionalnom korištenju prirodnih bogatstava; na bržoj industrijalizaciji, modernizaciji agrikulture, razvijanju izvora energije. Neophodni su uporedo i takvi društveni preobražaji, koji će probuditi i podsticati zainteresovanost svih slojeva društva za napredak i sopstveno učešće u tim procesima, pre svega i na osnovu pravedne raspodele dohotka u zemlji. Potrebne su i mere za obezbeđivanje pune suverenosti svake zemlje nad prirodnim bogatstvima zemlje i na morima i okeanima, u granicama nacionalne jurisdikcije. Na tom su osnovu razvijanje svestrane saradnje među samim zemljama u razvoju — od trgovine, industrijske, tehničke i finansijske saradnje i zajedničkih ulaganja, do zajedničkog nastupa na trećim tržištima. Dalje, u međunarodnoj ekonomskoj saradnji, neophodne su mere za brže uklanjanje prepreka slobodnom pristupu zemalja u razvoju tržištima industrijskih zemalja, uz dalje poboljšanje i univerzalizaciju opšte šeme preferencijala i pristup tekovinama moderne tehnološke revolucije pod povoljnijim uslovima: transfer odgovarajućih finansijskih sredstava za brži razvoj zemalja u razvoju, uključujući i potrebne reforme u međunarodnom finansijskom i monetarnom sistemu. Sve to polazeći od saznanja da su problemi razvoja problemi i odgovornost svih zemalja, razvijenih i nerazvijenih.

Izrada programa akcije za postizanje gornjih ciljeva bila je predmet više konferencija šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja,

posebno onih u Lusaki i Alžiru. Ti dokumenti su bitno doprineli preduzimanju odgovarajućih akcija takođe u okviru sistema Ujedinjenih nacija.

VII Specijalno zasedanje GS koje je u toku, treba da izradi program pregovora između razvijenih zemalja i onih u razvoju i da odredi globalne rokove za izvršenje istorijskog zadatka s kojim je suočena celokupna međunarodna zajednica. A od IV zasedanja UNCTAD-a koje će se održati na proleće 1976. godine očekuje se da u granicama svoje odgovornosti organizuje izvršenje preuzetih obaveza i kontrolu izvršavanja programa koji se prihvate.

Sve to nalaže jačanje jedinstva akcije i solidarnosti nesvrstanih i drugih zemalja u razvoju na svim područjima, a posebno u Ujedinjenim nacijama i sličnim međunarodnim organizacijama. U tom cilju potrebno je unaprediti i metod koordinacije i izraditi pravila ponašanja kojih će se svi pridržavati. U vezi s tim ističe se veliki značaj upravo završene konferencije ministara spoljnih poslova nesvrstanih zemalja u Limi.

5. Jugoslavija, koja je nastala kao rezultat narodnooslobodilačke borbe, učestvujući istovremeno kao ravnopravna saveznica u anti-hitlerovskoj demokratskoj koaliciji, čvrsto je vezana sa savremenim socijalističkim i drugim demokratskim snagama u svetu, s borbom naprednih snaga za menjanje odnosa u svetu u pravcu socijalizma. Ona je u stvari i jedan od nosilaca tih procesa, kao nezavisan socijalistički i nesvrstani međunarodni faktor. Ona to može biti, pre svega, zahvaljujući sledećim činjenicama:

— izgradnji socijalističke višenacionalne zajednice na principima samoupravljanja, tj. na principima odlučujuće uloge radničke klase i svih radnih ljudi u procesu odlučivanja na svim nivoima, polazeći od načela da radni ljudi sami u udruženom radu odlučuju o uslovima svoga rada i života;

— otvorenosti za prijateljsku saradnju sa svim zemljama na principima dobrog susedstva, nemešanja, uzajamnog poštovanja i ravnopravnosti;

— kontinuiranom aktivnom učešću u međunarodnim događajima, na osnovu svog prava na nezavisnost, integritet, suverenost i samostalni razvoj, interesa svog sopstvenog društveno-političkog i ekonomskog razvoja i jačanja svoje nezavisnosti i bezbednosti, i doprinosu koji u granicama svojih mogućnosti daje unapređenju prijateljske saradnje i zbližavanja među narodima na osnovu zajedničkih interesa;

— doslednoj akciji za pretvaranje savremenog sveta, čija je još osnovna karakteristika politika s pozicije sile, u međunarodnu zajednicu ravnopravnih naroda i država;

— istorijskoj ulozi Predsednika Tita u formulisanju idejno-političkih i društveno-ekonomskih ciljeva politike nesvrstavanja i u njihovom ostvarivanju.

Za Jugoslaviju politika nesvrstanosti znači i formu borbe za socijalizam kao svetski sistem odnosa među ljudima i narodima. To, naravno, ne znači da sve zemlje koje su se opredelile za politiku nesvrstavanja jesu ili da moraju biti socijalistički orijentisane. Međutim, to znači da pokret nesvrstavanja obuhvaća i izražava interese najširih snaga kojima je zajednička borba za nezavisnost i slobodu svih naroda i za takve međunarodne odnose koji će obezbediti brži razvoj zemalja u razvoju i eliminisati eksploataciju i potčinjavanje u međunarodnim odnosima.

Harmoničnost društveno-političkih procesa u Jugoslaviji proizilazi upravo iz samoupravljanja kao osnove celokupnog društveno-političkog sistema u zemlji i iz dosledne primene principa nesvrstanosti u spoljnoj politici. U stvari, naša politika nesvrstavanja organski proizilazi iz našeg samoupravnog socijalističkog sistema. Ona je »produžena ruka« socijalističke izgradnje na principima samoupravljanja. Prema tome, dve su osnovne pretpostavke procvata socijalističke samoupravne i nesvrstane Jugoslavije i njenog međunarodnog prestiža. *U zemlji, zajednici ravnopravnih naroda i narodnosti:* borba za oslobođenje čoveka od svake dominacije i eksploatacije, razvijajući odnose u kojima radni ljudi putem samoupravljanja upravljaju stvarima, umesto da vladaju ljudima. *U međunarodnim odnosima:* borba za slobodu, nezavisnost i ravnopravnost svih naroda, velikih i malih, bogatih i siromašnih; zbližavanje slobodnih i nezavisnih naroda; udruživanje rada i sredstava na nacionalnom i na međunarodnom planu, radi još bržeg rasta proizvodnih snaga i uspostavljanja mira, bezbednosti i ravnopravnih društveno-ekonomskih i političkih odnosa u svetu.

